

cia a posar en dubte els germanismes romànics per poc que es pogués),¹ va negar aquesta etimologia: però el que ell va idear i l'ètimon que, negant l'una i l'altra, proposa Moll (*AlcM*) no valen res. És insostenible que el mot significui 'coix', d'on 'lent' i provingui d'una variant de *COXUS*, com proposa Moll: no solament aquesta derivació és fonèticament impossible, sinó que no dóna cap prova sòlida que *cusc* hagi tingut el sentit de 'coix' mai ni enlloc.² Quant a la idea de Spitzer (*RFE* xiv, 1927, 243ss.) tampoc la demostra: 10 que *cusc* pugui significar bàsicament 'canesc, agossat', semblant a un gos, és teòricament possible, però la base de l'onomatopeic *kusk* (cast. *gozque*, cat. *gos*) és massa flaca per negar la coincidència amb el germànic antic. Ara bé *chuski* és ja a-al. ant. i l'adverbi b-al. ant. 15 *kusko* ja apareix en un text de enorme antiguitat del *Heliand* (temps de Lluís el Piadós, princ. S. ix) amb un valor en què els especialistes difereixen ben poc: 'decentment' (Behaghel, «mit Anstand»), 'castament', 'honorablement' («keusch, ehrbar», segons el dicc. de 20 Holthausen). Llavors ¿com es concep que hom hagi dubtat d'una etimologia germànica tan clara i simple per la forma i el sentit? Només perquè no hi ha seguretat que de germànic ho hagi estat des de sempre. Però ¿què importa per als romanistes si consta que 25 ja ho era almenys des d'abans del S. x?!

El germanista H. Sperber (*Wörter und Sachen* vi, 55-7) va defensar la idea que el mot alemany tot i ser antic en germànic és en última instància un manlleu del ll. *CONSCIUS* 'conscient': manlleu possible tant pel sentit com per la forma, si bé en tot cas hauria de ser consumat ja cap al S. iv o màxim v, o més aviat abans; si bé en rigor fóra concebible que una pron. *ξ*, i ja mig africada i tot, hagués estat retrogradada a *k* pel sentiment de les correspondències: cf. *kaiser* < 35 CAESAR, que tota manera és més antic. Kluge, en el seu *Et. Wb.*, i també ThFrings i G. Müller en una monografia *Das Wort keusch (Festschr. K. Helm, 1951)* atribuen realment a la conclusió que aqueixa etimologia llatina del mot germànic és certa, i que ho és també la germànica del mot occità; al mateix arriba Weisgerber, *Rhenania Germano-Celtica* (p. 189), admetent que seria un mot llatí propagat al teutònic pel monestir suís de Reichenau; Gamillscheg vacilla entre si el mot germànic és d'origen llatí o no (*RFE* 45 xix, 232; ho nega en *RomGerm.* i, 18, n. 1; iii, 58), però no vacilla quant a l'origen germànic del mot romànic.³

¹ Molt sovint he coincidit amb ell, i en molts d'altres casos crec haver demostrat que calia en efecte 50 reaccionar contra l'admissió de germanismes mal justificats, dels quals anava claferta la nostra ciència romanística. Però també en algun cas he hagut de reaccionar contra el prejudici de Spitzer (*ESTONA*) i en d'altres he demostrat que ho eren alguns que no es creia així (*sacar*, *òliba*, etc.).—

² Davant l'afirmació que algú li ha dit que a Reus *cusc* significa 'coix' a penes cal fer més que arronsar-se d'espatlles. Amb dades tan extraordinàries i decisives: o no es donen, i s'espera tenir-ne confir-

mació d'altres bandes, o almenys es precisa qui, quan i quina mena de persona ho afirma, i es corroboren almenys amb frases, exemples, detalls d'una mena o altra. El bon reusenc que va dir això devia saber alguna cosa del *coixquejar* valencià i tortosí, i probablement havia, com diuen, sentit campanes... Perdoneu-me, mestre i heroic amic; però, ni que realment, cap al Camp o el Baix Ebre, s'hagués usat un adjectiu, més o menys semblant a *coixquejar* o fins a *cusc*, ¿què valdria això per establir l'etimologia d'un mot de Lull, Ausiàs, Marcabru i la *Passion du Christ*? —³ Spitzer es fundava per al seu escepticisme en un mex. *cuzco* que ultra «perro pequeño, ladrador» (aquest realment de l'origen que ell diu) valdria «jorobado» i «negruzco, desteñido» i *cuzca* «coquetona, mujer pública». Però caldria veure bé que això no siguin paronomàxies, potser d'etimologia indígena. D'altra banda qui sap si el mot va existir també amb un sentit més o menys com el germànic, a Castella la Vella: un (*fillo d'algo*) *Pero Martín el chusco* apareix en un doc. de 1228 (*MzPi.*, *Doc. Ling.*, 268.17) de la part oriental del bisbat d'Osma (doncs ja no massa lluny de l'aragonès); i no crec que pugui ser el cast. mod. *chusco*: la grafia *ch=k* és freqüent en aqueixos docs.: *eschatima*, *buschar*, *che*, *marshos*, *chebrantar* en docs. d'Osma de 1212, 1214, 1217 (ib., 208.26, 209.9, 209.31, 209.13). Cf. *cuesco hombre* «un homme sage»; *cuesca muger* «une femme sage» en el *Tesoro d'Oudín*, a. 1607.

Cuscueta, V. *cuereta* (CUA) *Cuscurrea*, V. *casca-vell* *Cuscús*, V. *cuscussó*

CUSCUSSÓ, 'mena de farinetes', de l'àr. africà *kuskusū* id., d'origen segurament bereber. □ 1.ª doc.: 1434 (doc. balear).

També en el *Tirant*; i en OPou: «ADEREÇOS: bunyols --- torta real --- *cuscucó*: pulmentum gramilaceum <lleg. *granulaceum*>; farinetes: puls» (*ThPu.*, 191). Tan atrelat estava que ja se n'havia format un adjectiu català: «item dos olles de terra *coscosoneres*», en doc. balear de 1497 (*BSAL* vii, 497a). Lope de Vega posa aquest mot en boca d'un morisc andalús: «el celebrado Bautista, / brofeta de vuestra ley: / aquel que deçer grestianos / que naçemos Palestina, / e que comer *cozcozú* / por altas montañas frías» (*Pedro Carbonero*, v. 287). Com explica Dozy (*Gloss.*, 96) si bé és veritat que també existeix i, és normal aràbic, *al-kuskus* (d'on *cuscús*, que hom ha donat com a català de Tortosa), en autors africans i hispànics es troba *al-kuskusū* (Abenbatuta, Ax-Xekurí i *PALc.*), «qui désigne une sorte de mets très usité en Barbarie». Tant això com l'estructura del mot revelen que no és pròpiament aràbic: serà bereber; cf. *DCEC* i, 104b (ALCUCUZ).

DERIV.: *Cuscussonada*, *Cuscussoner* [*cosco-*, supra].

Cuscuta, del b. ll. tardà *cuscuta* i aquest de l'àr. *kušūtā*, que per la seva banda prové del gr. *καού-*